

A Magyar Haltani Társaság 2013. évi hírei

Fiatal galócák (*Hucho hucho*) a Felső-Tiszáról

2008. március 15-én a Felső-Tiszán galócák (*Hucho hucho*) után kutattunk. Csónakkal csorogtunk és halásztunk a Batár patak torkolatától (744,8 fkm) Tizsakóródig (725 fkm). A halászathoz egy német gyártmányú aggregátoros üzemű elektromos halászgépet használtunk. Tiszabecsnél a 743 fkm-nél egy 370 mm standard testhosszú fiatal galócát sikerült fognunk. A halat a fotózást követően szabadon engedték.

A Tiszabecsnél fogott fiatal galóca (Sallai Zoltán felvétele)

2012. április 16-án védett halakat gyűjtöttünk szintén a Felső-Tiszán. Tizsacsécsénél akartuk kivenni hajónkat, de a korábbi napok áradása miatt a sólyázóhelyünket vastag üledékréteg borította, melynek betudhatóan úgy elakadtunk, hogy többszöri csörlözéssel sikerült kimentenünk terepjárónkat és a csónakot az utánfutóval együtt. Jóval napnyugta után járt már – 22 óra tájban – mire sikeresen kimentettünk mindent, ekkor úgy döntöttünk, hogy hazautazásunk előtt elégtételként halásztunk még egyet, ott helyben a 731,5 fkm-nél lévő zátonyon. A halászathoz ezúttal egy kisebb akkumulátoros halászgépet használtunk. Az adult homoki küllőket követően egyszer csak egy fiatal, 195 mm-es standard testhosszúságú galócát világított meg fejlámpánk a szánkban.

A két előfordulási adat azt igazolja, hogy a galócának nemcsak idősebb, hanem fiatal példányai is lelátogatnak a hazai szakaszra, de az előfordulások azt sem zárják ki, hogy a hazai felső szakaszon szaporodik a faj.

Sallai Zoltán

Hivatkozás: Sallai Z. (2013): Fiatal galócák (*Hucho hucho*) a Felső-Tiszáról. *Halászat* 106/1: 15.

Magyar bucó (*Zingel Zingel*) a Tarnában

2012. szeptember 28-án a Tarna folyó Tarnaörs és Jászdózsa közötti szakaszán két orsó alakú, sávozott mintázatú hal tűnt fel a mederfenéken. Egyikükről, amelyik körülbelül 20-25 centiméteres lehetett, sikerült fényképfelvételt készíteni. A fotón – annak ellenére, hogy az áramló vízréteg alatt lapuló halról készült – a test formája és mintázata is jól kivehető. Ezek

alapján teljes bizonyossággal meg lehetett állapítani, hogy a példány a zömökebb alkatú magyar bucó (*Zingel zingel*) faj képviselője.

A mederfenéken lapuló magyar bucók egyike (Füleki Róbert felvétele)

A Duna-medencében endemikus, Magyarországon fokozottan védett, 100 ezer forint természeti értékű magyar bucót eddig még nem mutatták ki a Tarnából. Megjelenésére azonban várható volt, mivel a befogadó Zagyvából Jászteleknél és Jászberénynél – tehát a Tarna-torkolat közelében – már 2007-ben előkerült.

Füleki Róbert, Harka Ákos

Hivatkozás: Füleki R., Harka Á. (2013): Magyar bucó (*Zingel Zingel*) a Tarnában. *Halászat* 106/1: 15.

Hasúszó nélküli sügér (*Perca fluviatilis*) a Dunából

2012. október 20-án este egy hasúszó nélküli sügért fogtam a Duna budapesti szakaszán, a Foka-öbölnek is nevezett hajókikötő csendes, nyugodt vizében. A sügér szemlátomást nem egyszerűen elvesztette a hasúszóit (például ragadozótámadás következtében), inkább úgy festett, mintha valamilyen veleszületett rendellenesség miatt ki sem nőttek volna ezek a végtagjai, a sima hason még a helyük sem volt látható.

Hasúszók nélküli sügér (Szendőfi Balázs felvétele)

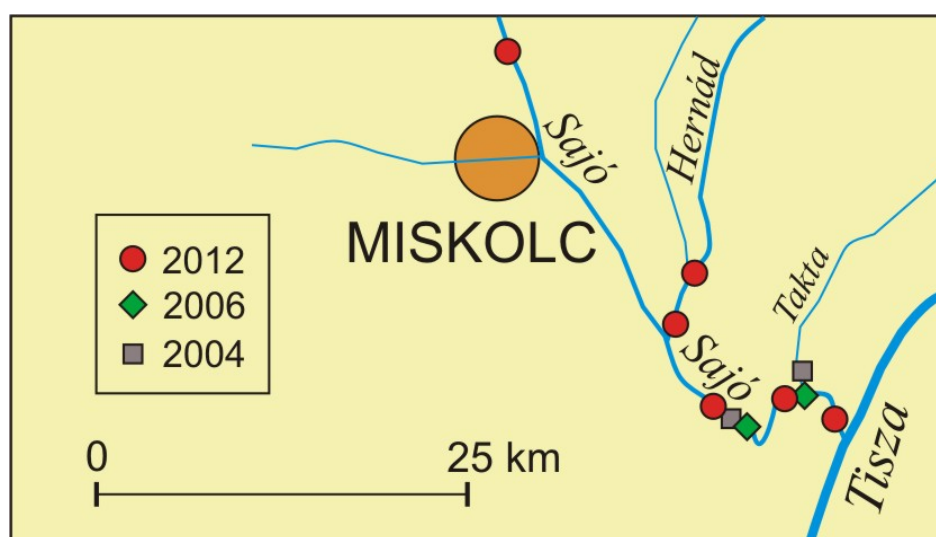
Több sügért is fogtam aznap este ugyanazon a helyen, mindegyik jó kondícióban volt, de a hasúszó nélküli példány – miként enyhén homorú hasa is mutatja – határozottan soványabb volt a többinél. Elképzelhető, hogy a hasúszók hiánya tette nehezebbé számára a zsákmányszerzést. Akváriumi megfigyeléseim szerint ugyanis a hasúszó fontos fékező- és navigálószer a vadászó sügér iramodásai közben, és helyben állva, zsákmányra leséskor is sokat segít a lebegő pozíció stabilitásának megőrzésében. Az sem zárható ki azonban, hogy más, külsőleg nem látható fogyatékoság is társult a hasúszók hiánya mellé, így a példány gyengébb kondíciója különböző okok együttes következménye.

Szendőfi Balázs

Hivatkozás: Szendőfi B. (2013): Hasúszó nélküli sügér (*Perca fluviatilis*) a Dunából. *Halászat* 106/1: 16.

A tarka géb (*Proterorhinus semilunaris*) terjedése a Sajóban és a Hernádban

A Tiszában és mellékfolyóiban jelenleg is terjeszkedő tarka gébet 2004 őszén mutattuk ki a Sajó vízrendszeréből. Ekkor egyidejűleg fogtunk egy-egy bizonyító példányt a Takta kesznyéteni torkolatából, illetve a Sajóból Girincs alatt (N 47°58'06.61"; E 20°59'50.66"). Két évvel később újra végighalásztuk a Sajót, de nem tapasztaltuk a faj térhódítását. Ismét csak a már birtokba vett folyószakaszról, Kesznyétennél és Sajóörösnél került elő egy-egy újabb példány.

A tarka géb terjedése a Sajó vízrendszerén

A következő vizsgálatra 2012 őszén került sor. Ennek során a folyó torkolatától fölfelé haladva három mintavételi helyen észleltük jelenlétét. Tiszaújvárosnál (N 47°56'38.93"; E 21°06'16.86") kettő, Kesznyétennél hat (N 47°58'29.41"; E 21°02'57.29"), Sajókeresztúrnál (N 48°10'37.98"; E 20°46'56.65") egy példány került a hálónkba. Ez utóbbi észlelési pontunk a folyó torkolatától 64-65, a korábban legfelsőnek számító girincsi lelőhelytől pedig több mint 40 folyamkilométer távolságra van. A faj tehát – viszonylag kis állománysűrűsége ellenére is – évente átlagosan valamivel több mint 5 folyamkilométert tett meg fölfelé a folyóban. A Sajó áramlási sebessége mellett ez reális érték, hiszen kétharmada annak, amit Antal László és munkatársai a Berettyó vízgyűjtőjének alig áramló vizű csatornáiban tapasztaltak.

Ahogy várható volt, a tarka géb a Sajó legnagyobb mellékfolyójába is behatolt. Ugyancsak 2012 őszén előbb a Hernád torkolatában, Sajóhídvégnél (N 47°59'24.12"; E

20°55'56.08") találtuk meg. Az itt lévő, növényekkel benőtt szélvizek kedvező feltételeket biztosítottak a faj számára, amit jól mutat, hogy 16 példányt sikerült fognunk. Böcsnél (N 48°02'29.03"; E 20°57'14.39") – 12 folyamkilométerrel a torkolat fölött – újabb 4 példány került a hálónkba, annak jeleként, hogy a tarka géb terjedése a Hernádban is a Sajóhoz hasonlóan folyik.

Harka Ákos, Szepesi Zsolt

Hivatkozás: Harka Á., Szepesi Zs. (2013): A tarka géb (*Proterorhinus semilunaris*) terjedése a Sajóban és a Hernádban. *Halászat* 106/1: 16.

Lápi póc (*Umbra krameri*) a Bácsai-csatornában

2012. március 22-én éjszaka kétéltűfelmérést végeztünk a Vámoszabadi, valamint Győr Bácsa nevű településrésze közt húzódó Bácsai-csatornán (47°44'25.57"É, 17°39'13.98"K), amikor egy hal is bekerült a hálónkba. A faj hovatartozását nem ismerve lefotóztuk a példányt, majd visszaengedtük.

A Bácsai-csatorna lápi póca (Pintér Balázs felvétele)

A fotó alapján utólagosan Sevcsik András erősítette meg, hogy lápi pócot sikerült fognunk. A Fertő-Hanság Nemzeti Park munkatársai nem ismerték innen a fajt, irodalmi adatát sem találtuk. A csatorna magassásosokkal és nádasokkal mozaikoló, dús növényzetű vize ideális környezet e hal számára. A jövőben érdemes lenne alaposabban felmérni az új lelőhely állományát.

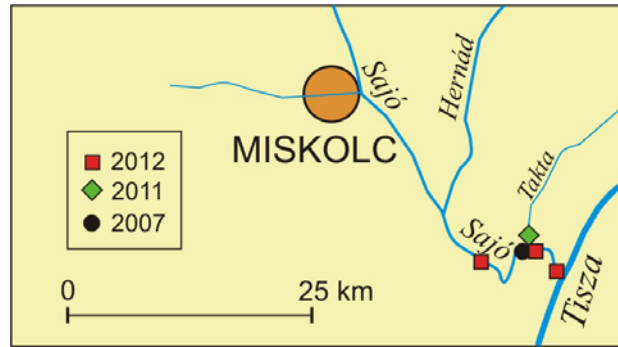
Pintér Balázs, Varga Csaba

Hivatkozás: Pintér B., Varga Cs. (2013): A tarka géb (*Proterorhinus semilunaris*) terjedése a Sajóban és a Hernádban. *Halászat* 106/2: 11.

A folyami géb (*Neogobius fluviatilis*) terjedése a Sajóban

A folyami gébet elsőként Sallai Zoltán írta le a Sajóból két bizonyító példány alapján, melyet 2007 őszén fogott Kesznyétennél. A lelőhely 10,6 folyamkilométer távolságra van a tiszai torkolattól. Ezt követően éveken át nem került elő a folyóból, bár 2011-ben a Takta kesznyéteni torkolatában sikerült fognunk egy példányt (N 47°58'34.74"; E 21°03'0.76").

A következő évben, 2012-ben ellenben már sűrű népességét észleltük a Sajó alsó szakaszán. A folyó torkolata közelében, Tiszaújvárosnál (N 47°56'38.93"; E 21° 6'16.86") 42, Kesznyétennél (N 47°58'29.41"; E 21° 2'57.29") pedig 7 példány került a hálónkba. Tovább haladva fölfelé a folyón, Girincsnél (N 47°58'6.61"; E 20°59'50.66") újabb 8 példányt fogtunk.

A folyami géb terjedése a Sajóban

Ez a hely már 20 folyamkilométer távolságra esik a torkolattól, tehát a fölhatolás időközben sem szünetelt.

Szepesi Zsolt, Harka Ákos

Hivatkozás: Szepesi Zs., Harka Á. (2013): A tarka géb (*Proterorhinus semilunaris*) terjedése a Sajóban és a Hernádban. *Halászat* 106/2: 11.

Réticsík (*Misgurnus fossilis*) a Nagyberekben

A Nagyberek Fehérvíz Természetvédelmi Terület a Balaton jelenlegi vízszintjénél mintegy 2m-rel alacsonyabban fekvő, egykori Nagyberek utolsó maradványa. Annak ellenére, hogy a terület 1977 óta törvényi oltalom alatt áll, részletes halfaunisztikai felmérése napjainkig nem történt meg. A TT területén az ezredforduló után rekonstrukciós munkák kezdődtek, melynek eredményeképp vízállástól függően 300-350 ha, nádas és gyékényes szigetekkel tarkított nyílt vízfelület alakult ki. A berek 2011 júniusában nemzetközi szintű védelmet kapott, Ramsari-területté nyilvánították. Az ezt követő hónapokban az élőhely vízborítását sajnálatos módon megszüntették, a főként ezüstkárászokból álló halállomány jelentős része elpusztult, a túlélésre csupán a terület központi lecsapoló csatornájának legmélyebb pontjain volt lehetőség.

A Nagyberek közepes vízállásnál (Ferincz Árpád felvétele)

A terület vízjogi helyzete napjainkra rendeződni látszik, a halállomány regenerálódását, ill. a népesülés dinamikáját követendő, munkacsoportunk 2012-től vizsgálja a terület halfaunáját. 2012. 07. 25-én elektromos halászgépes felmérést végeztünk az említett csatorna térségében (EOV: X531 777, Y146 820), és egy 200 méteres szakaszon 7, különböző korosztályokhoz tartozó réticsíkot fogtunk. A csíkok mellett nagy tömegben fordult elő az ezüstkárász és a kínai razbóra több korosztálya is.

Eredményünk jól bizonyítja, hogy a réticsík esetenként extrém körülményeket is képes túlélni, valamint azt, hogy az élőhely jelenlegi zavart formájában is komoly természetvédelmi értéket képvisel, amely a megfelelő vízutánpótlás biztosításával könnyen meg is őrizhető.

**Ferincz Árpád, Staszny Ádám, Eszterbauer Edit,
Sánta Bettina, Paulovits Gábor**

Hivatkozás: Ferincz Á., Staszny Á., Eszterbauer E., Sánta B., Paulovits G. (2013): Réticsík (*Misgurnus fossilis*) a Nagybereken. *Halászat* 106/2: 12.

Magyar bucó (*Zingel zingel*) a Kerkában

A magyar bucó (*Zingel zingel*) hazánk fokozottan védett endemikus hala. A faj értékét tovább emeli, hogy európai ritkasága miatt a Natura 2000 programban is szerepel. 2012. október 15-19. között a BioAqua Pro Kft. megbízásából halfauna-felmérést folytattunk a Kerka teljes magyarországi szakaszán, összesen 10 mintavételi területen, Magyarföldtől egészen Kerkaszentkirályig. A halászatot vízben gázolva végeztük egy akkumulátorról működő elektromos halászgép segítségével. A vizsgálat során 2012. október 19-én egy adult magyar bucó került a hálónkba a kis folyó Lovászi alatti szakaszán. A példányt egy híd lábánál, durva meder- és partkövezéssel borított szakaszon fogtuk, az aljzat közelében.

A Kerka egyik szakasza (Csipkés Roland felvétele)

Az eredmény érdekessége, hogy a magyar bucó ismert hazai recens lelőhelyei kizárólag közepes, illetve nagy folyókra korlátozódnak, ahol is a faj egyedei jellemzően a közepesen durva (sóderes-homokos) mederanyagú, sodrottabb mederszakaszokon fordulnak elő. A faj legközelebbi ismert lelőhelyei a Mura és a Dráva. Az általunk észlelt egyed minden bizonnyal murai példány lehetett, hiszen a Kerka a Murába torkollik.

Csipkés Roland, Izsó Ádám

Hivatkozás: Csipkés R., Izsó Á. (2013): Magyar bucó (*Zingel zingel*) a Kerkában. *Halászat* 106/2: 12.

Terjed a Hanságban a nyugati pikó (*Gasterosteus gymnurus*)

Az utóbbi időkben a pikó (*Gasterosteus*) genusznak két fajtát különböztetik meg Európában, a keleti pikót (*G. aculeatus*) és a nyugati pikót (*G. gymnurus*). Előbbi típusos példányain a vértetzel teljes, vagyis csontlemezkéi a fejtől a farokúszóig sorjáznak, utóbbinál ellenben csupán a test elején találhatók meg, számuk nem haladja meg a tízet. A két faj hibridzónájában azonban a keleti pikó egyes egyedeinek farokrészéről hiányozhatnak a csontlapok, a nyugati pikók között pedig lehetnek olyan példányok is, amelyeknél 10-nél több a csontlapok száma.

A Hansággal szomszédos Szigetközben 1990-től kezdődően több helyen is észlelték a tüskés pikó megjelenését, amelyet akkor még nem különítettek két fajra, ezért a vértetzelükre sem fordítottak különösebb figyelmet. A nyugati pikók első bizonyító példányai 2010-ben kerültek elő Magyarország északnyugati térségéből, közelebből a Rába vízrendszeréhez tartozó, de közvetlenül a Marcalba torkolló Sokorói-Bakony-érből.

A Hanság területén 2003-ban a Bordacs–Császárréti-csatornából, Újrónafőnél sikerült fogni az első pikókat (a lelőhely földrajzi koordinátái: 47°45'54.66"É, 17°14'34.48"K), amelyek egyikéről az akkor készített fénykép alapján megállapítható, hogy a nyugati pikók típusos képviselője. Ezt követően 2012-ben az Úrhanya-csatorna lébényi szakaszán (47°44'59.27"É, 17°19'8.31"K) ugyanennek a fajnak egy atípusos, a hibridzónára jellemző képviselőjéről készült azonosításra alkalmas fotó.

Nyugati pikó a Hanságból (Ambrus András felvétele)

Bár a fényképfelvételek is meggyőzőek voltak, egy valóságos halon is szeretnénk volna látni a faji bélyegeket. Erre egy 2013. március 12-én begyűjtött példány adott lehetőséget, amelyet ugyancsak Lébénynél, de az Ottómajori-csatornából sikerült begyűjteni (47°45'8.69"É, 17°17'36.29"K). Ez is típusos egyednek bizonyult, mindkét oldalán 6–6 csontlapocskával. Az eddig tapasztaltak alapján a nyugati pikó kedvező környezeti feltételekre talált a Hanság csatornáiban, s további terjedése várható.

Ambrus András, Harka Ákos

Hivatkozás: Ambrus A., Harka Á. (2013): Terjed a Hanságban a nyugati pikó (*Gasterosteus gymnurus*). *Halászat* 106/2: 13.

Nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*) a Sződi-patakban

2013 májusának első napján Sződliget határában, az Új utcai híd mellett, kb. másfél kilométerre a torkolattól (a hely GPS-koordinátái: É 47.724057, K 19.149153) egy 14

centiméteres nyúldomolykót fogtam a Sződi-patakban. Később két kisebb példány is előkerült.

Nyúldomolykó a Sződi-patakból (Szakonyi Zita felvétele)

A faj számára ez nem szokványos élőhely, hiszen a nyúldomolykó jellemzően a gyorsabb folyású vizek lakója, a Sződi-patak viszont az említett szakaszon lassan folyik, medre homokos, iszapos. A patakon lejjebb a 2-es főút hídjának betontalapzata a halvándorlás útját az év nagy részében elzárja, csak olyankor tudnak a halak átúszni felette, amikor a Duna vízállása 400 cm fölé kerül, és visszatölti a patak torkolatának környékét a hídig. Ez, valamint a nyúldomolykók fogási helyének a torkolattól való másfél kilométeres távolsága arra enged következtetni, hogy az észlelt példányok nem alkalmi felúszók, hanem a patak állandó lakói.

Szendőfi Balázs

Hivatkozás: Szendőfi B. (2013): Nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*) a Sződi-patakban. *Halászat* 106/3: 13.

Szivárványos pisztráng (*Oncorhynchus mykiss*) a rajkai szivárgócsatornából

Magyarország nem bővelkedik pisztrángos vizekben, így a pisztrángfogások sem gyakoriak. Néha azonban olyan vizekből is előkerül egy-egy példány, amelyek legkevésbé sem tekinthetők tipikus pisztrángélőhelynek.

A kukoricaevő szivárványos pisztráng (Somodi Csaba felvétele)

Jó példa erre a dunacsúnyi víztározó szivárgócsatornája, amelyből Rajkánál egy 31 centiméteres szivárványos pisztrángot sikerült fognom 2013. július 13-án. A horgászat megkezdése előtt – beetésként – áztatott kukoricát és darát szórtam a vízbe, békés halak számára igyekezve vonzóvá tenni horgászhelyemet. Csontkukaccsokkal csalizott, úsztatott horgomra azonban ragadozó pisztráng kapott.

Már maga a fogás is meglepő volt, de a hal konyhai feldolgozása során, amikor kíváncsiságból a gyomrát is felnyitottam, újabb meglepetés ért. Belőle ugyanis 12 szem kemény kukorica került elő. A pisztrángokkal évtizedek óta foglalkozó szakember, Hoitsy György szerint ennek oka a pisztráng falánksága. Ugyanis az éhes hal olyan gyorsan kap rá a vízbe hulló rovarnak vélt kukoricára, és oly gyorsan lenyeli azt, hogy nincs ideje az ízéről meggyőződni. Lényegében tehát ugyanaz játszódik le, mint a műlegyező pisztrángozás alkalmával.

Somodi Csaba

Hivatkozás: Somodi Cs. (2013): Szivárványos pisztráng (*Oncorhynchus mykiss*) a rajkai szivárgócsatornából. *Halászat* 106/3: 13.

Genetikai vizsgálat igazolta a korábbi feltevést: hazánk új halfaja valóban a kaukázusi törpegéb

Egy évig tartott, míg tudományos módszerekkel, minden kétséget kizáró módon sikerült beazonosítani hazánk legújabb, egyben legkisebb halfaját, melynek 2009-ben mindössze egyetlen példánya került elő a Szamosból, de 2012-ben már életerős populációját észlelték a Tisza-tóban. Immár biztos: az új jövevény a kaukázusi törpegéb – tájékoztatta az MTI-t a Magyar Haltani Társaság elnöke.

Harka Ákos felidézte: munkatársaival a szervezet múlt évi konferenciáján jelentették be, hogy olyan halfajra bukkantak Tiszafüreden, amely korábban se a Tisza-tóból, se a folyóból nem volt ismert. A kutatók már akkor úgy vélték, hogy új halunk a Fekete-tenger parti vizeiből és a Duna torkolati szakaszáról ismert kaukázusi törpegéb (*Knipowitschia caucasica*). Külső jellegzetességei alapján azonban nem lehetett kizárni, hogy a mindössze egy évig élő és legfeljebb 3 centiméteres testhosszt elérő halacska egy másik faj, a horvát tengerparton honos adriai törpegébek (*K. panizzae*) képviselője.

Az elnök kifejtette: az elmúlt egy év alatt „első körben” 4 hím és 6 nőstény külső jegyeit vizsgálták. Ezek és a szóba jöhető gébfajok terjedésének tapasztalatai alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a Tisza új halfaja a kaukázusi törpegéb, de tekintettel a külső bélyegeken mutatkozó bizonytalanságra, szükségesnek tartották két példány genetikai vizsgálatát, melyről úgy vélték: hasznos információval szolgál majd a hazai populáció eredetére, terjedésére vonatkozóan is. Harka Ákos hangsúlyozta: a DNS-elemzés eredménye a közelmúltban látott napvilágot, és alátámasztotta a korábbi következtetéseket. A vizsgálat a magyar populáció fekete-tengeri eredetét valószínűsíti, mivel a tiszai minták a Fekete-tengerben élő populációkkal mutatják a legnagyobb genetikai hasonlóságot.

Emellett a kutatás fontos tanulsága, hogy a Tisza-tóból fogott példányoknál – ellentétben a kaukázusi törpegéb külföldi állományainak többségével – egy eddig az azonosítás szempontjából meghatározó szempontként kezelt bélyeg – a hátsó szemöldökcsatorna – hiányzik. Helyén csupán egy árok található. Ez a tapasztalat megerősítette, hogy e csatorna megléte vagy hiánya nem alkalmas a faj elkülönítésére.

A terjedés útvonala azonban az eddigi adatok alapján nem állapítható meg – fogalmazott, hozzátéve: nem zárható ki, hogy a tarka és a folyami géb mintájára a törpegéb is a Duna alsó

folyása felől érkezett a Tiszába, de a 2009. évi szamosi észlelés alapján valószínűbb, hogy a vízgyűjtő felső szakaszáról terjed.

Legújabb és egyben legkisebb halunk, a kaukázusi törpegéb (Fotó: MTI – Bugány János)

Az elnök jelezte: első Tisza-tavi észlelése óta a fajt kimutatták a tározó más területein is. Az észlelt népesség alapján további gyors terjedésére lehet számítani a Tisza vízrendszerében. Közvetlen halászati-horgászati jelentősége bizonyosan nem lesz, tömeges megjelenése azonban kedvező hatással lehet a folyó őshonos ragadozó halaira, melyeknek már egész fiatal koruktól táplálékul szolgálhat.

Bugány János MTI

Hivatkozás: Bugány J. (2013): Genetikai vizsgálat igazolta a korábbi feltevést: hazánk új halfaja valóban a kaukázusi törpegéb. *Halászat* 106/3: 14.

V. Magyar Haltani Konferencia

A Magyar Haltani Társaság az idén ötödik alkalommal rendezte meg a kétévente sorra kerülő Magyar Haltani Konferenciát, amely a Kárpát-medencei természetes vizek halaival foglalkozó szakemberek egyik legrangosabb tudományos tanácskozása. Az előadóülés házigazdája, a Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma Állattani Tanszéke ideális körülményeket biztosított az új kutatási eredmények bemutatásához és megvitatásához. *Juhász Lajos* tanszékvezető szerint, aki egyben a társaság alelnöke, a közel százfős hallgatóság zömmel hazai szakemberekből és érdeklődőkből állt, de Pozsonyból, Dunaszerdahelyről, Eperjésről, Székelyhídról és Nagyváradról is érkeztek résztvevők a tanácskozásra, amelyen 14 előadás és 6 szóbeli poszterbemutató hangzott el.

Örömteli, hogy a társasághoz 2012-ben csatlakozott tagok közül is sokan részt vettek a konferencián, ezáltal nem csak tagságukkal, de jelenlétükkel is bekerültek a „halas” kutatások

vérkeringésébe. Az országos kutatóengedélyeket kiállító Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal is képviseltette magát a programon, s a munkatársaival történt egyeztetések hasznosnak bizonyultak, hiszen – személyes jelenlétüknek köszönhetően – számos kérdés tisztázódott az engedélyekkel kapcsolatban.

A szomszédos országok előadói az Ipoly-, a Sajó- és a Körös-vízrendszer határainkon kívüli halfaunájáról, illetve egyes fajairól számoltak be. A hazai prezentációk – a halközösségek vizsgálatától a módszertani problémákon át a táplálkozásbiológiai kérdésekig – az ichtológia számos részterületével foglalkoztak.

Hozzászólóra figyel a konferencia hallgatósága (Papp Gábor felvétele)

A közérdeklődésre számot tartó témák közül különösen a horgászok számára volt érdekes *Hegedűs Gábor* előadása, amely az ország második legnagyobb horgászvizével foglalkozva a Tisza-tavi halgazdálkodás jelenét és jövőbeli terveit ismertette. *Szepesi Zsolt* a védett, mindössze 8–10 centis testhosszt elérő törpecsíkok egyedi testmintázat alapján történő fényképes azonosításának módszerét mutatta be, illetve a visszahelyezett és később újra kifogott példányok alapján bizonyította, hogy a faj maximális élettartama – az eddig általánosan elfogadott 5 évvel szemben – akár 10 év is lehet. *Szendőfi Balázs* újabb fogási adatokkal és gyomortartalom-vizsgálattal igazolta, hogy az a közkeletű vélekedés, miszerint a menyhal nyári álmod alszik, nem állja meg a helyét. Nagy érdeklődés kísérte *Sallai Zoltán* előadását is, amely arról számolt be, hogy a mellékpatakoknak köszönhetően jó ütemben halad a 2010. évi vörösiszap-katasztrófa által sújtott Torna patak és Marcal halközösségének a regenerálódása.

A tudomány mellett a gyakorlati természetvédelem számára is fontosak lehetnek azok az eredmények, amelyeket *Takács Péter* ismertetett a védett hazai küllőféleken végzett morfológiai és genetikai vizsgálatok alapján. Ezek azért váltak szükségessé, mert egyes külföldi kutatók szerint a magyarországi patakokban korábban fenékjáró küllőként (*Gobio gobio*) nyilvántartott faj nem él, helyette a Tisza vízrendszerében a kárpáti (*Gobio carpathicus*), az ország nyugati felén a dunai küllő (*Gobio obtusirostris*) honos. Az ország egészét átfogó genetikai vizsgálat azonban kimutatta, hogy mindhárom megtalálható, sőt két

újabb, genetikailag elkülöníthető csoport is létezik, amelyeknek egyelőre még neve sincs. Ugyanakkor az is kiderült, hogy az öt, külső jegyek alapján meg se különböztethető csoport igen gyengén válik el egymástól, közöttük folytonos az átmenet, ami alapján a hibridizációjuk is valószínűsíthető. Ezek után kérdésessé vált, hogy a korábban egyetlen fajnak tartott csoport szétbontásának van-e egyáltalán kellő alapja. Az eredményeik publikálása a közeljövőben várható.

Reményeink szerint a következő konferenciára is marad egy hasonló téma, ugyanis a Petényi-márna körül is hasonló problémák merültek fel. Miután a fajt három külön fajként úgy írták le az elmúlt évtizedben, hogy magyarországi mintákat nem használtak fel a genetikai alapú vizsgálatoknál, szükségessé vált a kismárnák hazai taxonómiai revíziója, mely már kezdetét vette.

Antal László

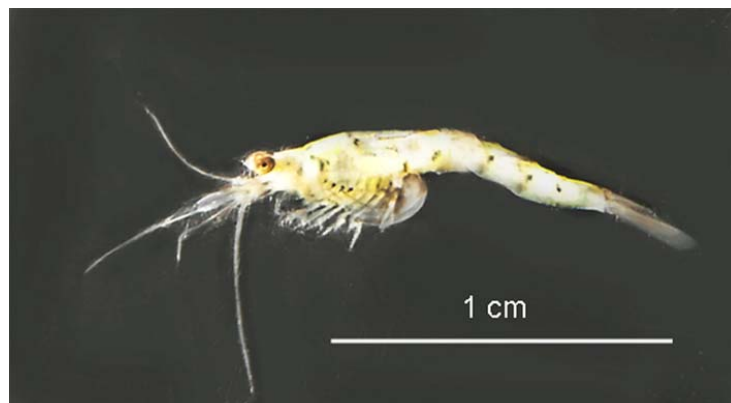
Hivatkozás: Antal L. (2013): V. Magyar Haltani Konferencia. *Halászat* 106/3: 15.

Terjedőben egy új haltáplálék-szerkezet, a tavi hasadtlábúrák (*Paramysis lacustris*)

A hasadtlábú rákoknak (Mysidacea) sokáig csupán egyetlen faja volt ismert vizeinkből, a Dunában élő pontuszi tanúrák (*Limnomysis benedeni*), amelyet – a süllőivadék táplálékkínálatának bővítése érdekében – Woynarovich Elek a Balatonba is betelepített. Az ezredforduló táján – két újabb faj megjelenésével – háromra emelkedett a hazánkban előforduló Mysida-fajok száma. Erről a *Halászat* 2009. évi 2. számában közölt összefoglaló cikket Borza Péter.

2011–2012-ben további taggal gyarapodott a csoport, ugyanis Borza Péter és Boda Pál a Tiszában – Szeged és Tokaj között – öt helyszínen is kimutatta egy korábban nálunk ismeretlen faj, a tavi hasadtlábúrák (*Paramysis lacustris*) jelenlétét. Felfedezésükről a szerzők 2012-ben poszterben számoltak be a tihanyi Hidrobiológus Napokon, 2013-ban pedig egy nemzetközi tudományos folyóirat, a *Crustaceana* adta közre erről írt közleményüket.

Az egy-két éve még éjszakai gyűjtésekkel is csak kis számban fogható új fajnak 2013-ban újabb előfordulásai váltak ismertté. Májusban tömeges elszaporodását tapasztaltuk a Tiszában, ami a fiatal süllőivadékok gyors fejlődését és kiváló kondícióját eredményezte, augusztusban pedig a Tisza Tokaj fölötti szakaszán is megtaláltuk, ahonnan a 2012. évi felmérés alkalmával *Mysida* nem került elő.

Tavi hasadtlábúrák a Tokaj fölötti Tisza-szakaszcól (Harka Ákos felvétele)

Tulajdonképpen a gébfajok terjedésére vonatkozóan gyűjtöttünk adatokat, s eközben Gávavencsellőnél, a Lónyay-főcsatorna torkolatánál figyeltünk föl rá, hogy ivadékfogó

hálónkon egy hasadtlábú rák is fennakadt. A helyszínen nem tudtuk azonosítani, de később, a mikroszkóp alatt bebizonyosodott róla, hogy tavi hasadtlábúrák. Az újabb helyszín (geokoordinátái: 48°10'42.57"É, 21°33'8.71"K) 15 folyamkilométerrel esik följebb a korábban ismert legfőbb lelőhelytől, tehát úgy tűnik, hogy a faj terjedése tovább folytatódik.

Harka Ákos, Szepesi Zsolt

Hivatkozás: Harka Á., Szepesi Zs. (2013): Terjedőben egy új haltáplálék-szervezet, a tavi hasadtlábúrák (*Paramysis lacustris*). *Halászat* 106/4: 13.

Magyar bucó (*Zingel zingel*) a Tisza-tavi folyószakasról

A magyar bucó kifejezetten áramlásokkedvelő hal, de jó alkalmazkodóképességének köszönhetően a folyók sebes sodrású paduczónájától a lassú vizű dévérzónáig egyaránt megtalálja életfeltételeit. A duzzasztott folyószakaszokat azonban kerüli, ezért a Tisza-tó térségében ritkaságnak számít. Nagy áradások alkalmával, amikor a duzzasztás szünetel, olykor erről a Tisza-szakasról is előkerült egy-egy példány, de arról mindeddig nem volt adatunk, hogy üzemszerű duzzasztás mellett is sikerült volna fogni. A Tiszaszőlőshöz tartozó Aranyosi-sziget északi végénél (földrajzi koordinátái: 47°34'4.88"É, 20°40'35.18") azonban ez is megtörtént 2013. október 14-én délelőtt.

Gumihalra kapott a Tisza-tavi magyar bucó (Elekné Paltesz Ágnes felvétele)

A folyómeder kb. 6 méter mély, gyengén áramló vizében neonzöld gumihal csalival süllőző Elek Gyula horgára egy 30 centis magyar bucó (*Zingel zingel*) rabolt rá, bizonyítva, hogy fokozottan védett halunk, amely a jelenleg zajló év hala választásnak is az egyik jelöltje, a duzzasztott folyószakaszon is jelen lehet. Bízunk benne, hogy a horogtól óvatosan megszabadított és a vízbe visszahelyezett bucópéldány nagyobb gond nélkül vészelté át a történeteket.

Harka Ákos

Hivatkozás: Harka Á. (2013): Magyar bucó (*Zingel zingel*) a Tisza-tavi folyószakasról. *Halászat* 106/4: 13.

Rekord méretű garda (*Pelecus cultratus*) a Tisza-tóból

Érdeklődésre tarthat számot, hogy az országszerte megfogyatkozott és az év hala versenyben jelöltként állított gardának manapság is akadnak rekord méretű példányai. Ezek egyike meglehetősen szokatlan helyről, a Tisza-tó tározóttere poroszlói részének másfél méteres nyílt vizéből került elő, 2011. szeptember 17-én. A mintegy félméteres, 1,12 kilogrammos hal – nem kis meglepetést okozva – Gacsal József élő küszszel csalizott horgára rabolt rá süllőzés közben.

Rekord méretű garda a Tisza-tó tározóteréből (Gacsal József felvétele)

Hivatalos eredményként ugyan nem került bejegyzésre, de testtömege meghaladja az 1997-ből származó, 1,05 kilogrammos horgászrekordot.

Harka Ákos

Hivatkozás: Harka Á. (2013): Rekord méretű garda (*Pelecus cultratus*) a Tisza-tóból. *Halászat* 106/4: 14.

Paducok (*Chondrostoma nasus*) és magyar bucók (*Zingel zingel*) a Zagyva vízrendszerében

A 179 km hosszú és 5 m³/sec közepes vízhozamú Zagyva a Tisza jobb oldali mellékfolyója. Vásárhelyi István szerint az 1960-es évekig a paduc még gyakori volt a Zagyva Szolnoktól Pásztóig terjedő szakaszán (0–134 fkm), de később annyira elszennyeződött a folyó, hogy eltűnt belőle. Az 1980 és 2010 között végzett mintavételek során nem került elő, és horgászadat sincs előfordulásáról.

Fiatal paduc (Harka Ákos felvétele)

A javuló vízminőség hatására újabban ismét megjelent a paduc a vízrendszerben. Előbb 2011-ben a torkolat közelében került elő egy, majd 2012-ben ugyanitt újabb három példány (Szolnok, 2 fkm; N47°11'18.07", E20°12' 04.17"). 2013. 08. 18-án a torkolattól jelentős távolságra sikerült egy 170 mm-es paducot fogni (Jásztelek, 54 fkm; N47°28'40.15", E20°00'12.56"), azonban aznap Újszásznál (25 fkm) nem került elő. Pár nappal később, 2013. 08. 24-én a Tiszától 92 fkm-re, a Zagyvába torkolló Tarnából a 150 m hosszú mintavételi hely egy pontjáról három darab 200 mm feletti példányt fogtunk (Kál, 33 fkm; N47°42'47.17", E20°14'34.42"). Ritkaságát jelzi, hogy pár száz méterrel lejjebb, hasonló nagyságú mintavételi helyről nem került elő, és a Tarna alsóbb szakaszáról sincs előfordulási adata. A

paduc ma még ritka a vízrendszerben, de remélni lehet visszatérését és gyakoribbá válását a Vásárhelyi által korábban jelzett folyószakaszon.

A magyar bucó már hamarabb visszatért a Zagyvába. 2007-ben Jászberény alatt, 2011-ben Zagyvarékasnál került elő egy-egy példány. Az utóbbi években egyre több beszámoló található horgászhonlapokon a magyar bucó zagyvai fogásairól. A Tarnában először 2012-ben tűnt föl, amikor a Tarnaörs alatti szakaszon (9 fkm) két példányt azonosítottak, 2013. 08. 24-én pedig Kálnál (33 fkm) sikerült fogni a Tarnából egy 210 mm-es egyedét. Az adatok alapján a magyar bucó lassan, de folyamatosan terjed, és ma már stabil tagja a Zagyva halfaunájának.

Több halfajnál is megfigyelhető volt (halványfoltú küllő – *Romanogobio vladykovi*, folyami géb – *Neogobius fluviatilis*), hogy ha eljut a Tarnáig, akkor pár év alatt a Tarna vízrendszerének síkvidéki szakaszát benépesíti, miközben a Zagyván alig halad előre. Ma már nincs akkora különbség a két folyó vízminősége között, mint a korábbi évtizedekben, ezért vélhetően a Jászberényben lévő keresztgát akadályozza a halfajok felsőbb szakaszokra való eljutását. Közepes vízállásnál a felvíz és alvíz közötti több mint 1 méteres szintkülönbség gátolja a hosszirányú átjárhatóságot.

Szepesi Zsolt, Erős Tibor, Sály Péter, Ferincz Árpád, Takács Péter

Hivatkozás: Szepesi Zs., Erős T., Sály P., Ferincz Á., Takács P. (2013): Paducok (*Chondrostoma nasus*) és magyar bucók (*Zingel zingel*) a Zagyva vízrendszerében. *Halászat* 106/4: 14.

Kurta baing (*Leucaspis delineatus*) a Lesence-Nádasmezőből

A 104 hektáros Nádasmező, bár alapvetően mesterséges utóülepítő, nádas szűrőmező, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része. Területén elsősorban az értékes madárvilág ismert, halfaunisztikai szempontból mindezidáig kevésbé feltárt terület. A Balaton vízminőségvédelmének érdekében 1987 óta üzemelő tározó nagyrészt igen sekély vizű (5-15 cm), de területén több 2-3 m mély csatorna is található, amelyekben csónakból, akkumulátoros elektromos halászgéppel végeztük a halállomány felmérését 2013. szeptember 5-én. A halászatok során többek között két kurta baingot (*Leucaspis delineatus*) (SL = 30 mm; SL = 47 mm) is sikerült fogni.

Kurta baing a Balaton vízgyűjtőjéről (Staszny Ádám felvétele)

Apró termetű védett halunkat a Balaton északi-vízgyűjtőjéről mindezidáig csak az Egervíz-patakából jelezték (1991 és 2004). Gyakorinak a vízgyűjtő egészét tekintve sem mondható, de korábbi munkák említik két déli-oldali vízfolyásból és számos, a Zala-vízrendszeréhez tartozó élőhelyről.

Staszny Ádám, Ferincz Árpád, Weiperth András, Paulovits Gábor

Hivatkozás: Staszny Á., Ferincz Á., Weiperth A., Paulovits G. (2013): Kurta baing (*Leucaspis delineatus*) a Lesence-Nádasmezőből. *Halászat* 106/4: 15.